

**ΣΚΛΗΡΟ
ΠΑΙΧΝΙΔΙ**

ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΑΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ενδιαφέρουσες ιστορικές εκδοχές

Τρία τελευταία βιβλία αποκαλύπτουν εικόνες από το παρελθόν που δεν θα έπρεπε, πιστεύω, κανείς να μείνει χωρίς να τις γνωρίσει. Αρχίζοντας από τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ντροπιαστική για τη χώρα και την κοινωνία μας «Δίκη των Εξί» και φθάνοντας στη ζωή των Ελλήνων (πολιτικών προσφύγων) στην πάλαι ποτέ Σοβιετική Ένωση και αργότερα, φοιτητών από την Ελλάδα τη φορά αυτή, στην κομμουνιστική Αν. Ευρώπη. Οι περιγραφές, οι εμπειρίες και συχνά οι εξομολογήσεις αποκαλύπτουν πράγματα συγκλονιστικά για όσους δεν τα έχουν ζήσει.

Ο καθηγητής Θανάσης Διαμαντόπουλος («Η Δίκη των Εξί»: Εξίλασμος ή Δικαστικός Φόνος;», εκδ. Πατάκη, 2022) δεν γράφει μία ακόμη ιστορία της στρατιωτικής καταστροφικής περιπέτειας του 1922. Αναλύει την κατάληξη του δικασμού και τη στρατιωτική περιπέτεια της Μικράς Ασίας, για να καταλήξει σε μια φρέσκια ματιά της δίκης κι εκτέλεσης των εξί – που ήταν οκτώ αλλά μόνο οι έξι απ' αυτούς οδηγήθηκαν στο εκτελεστικό απόσπασμα – πολιτικών κι ενός στρατιωτικού. Ενός γεγονότος που βαραίνει πάνω στη σύγχρονη ιστορία του Ελληνισμού σαν δείγμα ντροπής και για το πού μπορεί να οδηγήσει ο φανατισμός.

Όπως αναφέρεται στο οπισθόφυλλο του βιβλίου, το γεγονός αυτής της καταδίκης και εκτέλεσης προβάλλει ανάγλυφα την απορία που είχε εκφράσει ο Ουίνστον Τσόρτσιλ για τη μοίρα των Ελλήνων: «Με τόσα που τους έκαναν... Και τόσα που οι ίδιοι έκαναν στον εαυτό τους... Πώς επιβίωσαν;». Ένας σκληρός δικασμός που μετατράπηκε σε οιοσδήποτε πόλεμο οδήγησε τελικά σε δικαστικούς φόνους προδοτών, δηλαδή πολιτικών αντιπάλων. Μια σκληρή εποχή με ανθρώπους που σπάνια δίσταζαν μπροστά και σε αδυσώπητες επιλογές έφτιαξαν μια κοινωνία ικανή να αντέχει στις κακουχίες και να δημιουργεί από το μηδέν. Έτσι ενσωματώθηκαν οι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία και φτιάχθηκε μια σύγχρονη περίπου κοινωνία.

Ο Εμφύλιος όμως δεν ήταν παροδικό φαινόμενο. Μετά τον πόλεμο η χώρα και πάλι χωρίστηκε σε δύο παρατάξεις και έμπλεξε σε αδελφοκτόνες αιματοχυσίες για το μέλλον που θα έπρεπε να ακολουθηθεί. Το μικρό αυτοβιογραφικό βιβλίο του Δημήτρη Μπακόλα («Ακολουθώντας το Πετρωμένο», εκδ. Επίμητρο, 2022) παρουσιάζει μια όψη της τραγωδίας μέσα από τις εμπειρίες ενός παιδιού που έχασε τους γονείς του στο ανάρτικο και αναγκάστηκε να εκπατιστεί στην τότε Σοβιετική Ένωση, το Ουζμπεκιστάν, για να βρεθεί με τη μητέρα του. Που δεν είχε δει ποτέ του. Είναι συναρπαστική η αφήγηση του Μπακόλα για τη διαφορά στις αντιλήψεις των ντόπιων σοβιετικών πολιτών με τους νεοφερμένους, και πολύ συχνά φανατικούς, πολιτικούς πρόσφυγες. Οι πρώτοι δεν είχαν αυταπάτες και επιχειρούσαν απλά να προσαρμοστούν και να επιβιώσουν μέσα στο σύστημα. Οι δεύτεροι δικαιολογούσαν συνήθως τα πάντα κι επέμεναν στις δογματικές τους αντιλήψεις. Τα πράγματα ξεκαθάριζαν όταν κάπως έρχονταν σε αντίθεση με το σύστημα. «Δεν είναι εύκολο να μεταδώσεις σε κάποιον που δεν το έχει ζήσει το αίσθημα ανασφάλειας και αδιεξόδου που σε κυριεύει, όταν σε κυνηγούσαν οι Αρχές στη Σοβιετική Ένωση», αναφέρει ο συγγραφέας (σελ. 157). Όπως και ο συγκλονισμός τότε όποιου αντίκριζε την πραγματικότητα μιας καπιταλιστικής κοινωνίας: «Φαίνεται σαν σωστός παράδεισος. Έτσι είναι ο καπιταλισμός;! Αλλά μας λέγανε οι δικόι μας» (σελ. 146).

Σοκάρουν περισσότερο οι αποκαλύψεις ελλήνων φοιτητών από την Αν. Ευρώπη – μεταξύ πολλών άλλων θεμάτων – για τον αμετανόητο δογματισμό παιδιών πολιτικών προσφύγων, που θεωρούν τους ντόπιους (Ούγγρους λ.χ.) προδότες ή πράκτορες επειδή δεν λατρεύουν τον μαρξισμό ή θέλουν να διαφύγουν στη Δύση (Δημ. Κανελλόπουλος, «Στα Χρόνια του Κόκκινου Κόσμου», εκδ. Καστανιώτη, 2022, σελ. 67-69). Συναρπαστικό βιβλίο, αν και λίγο ανορθόδοξα δομημένο. Οι περιγραφές και αποκαλύψεις του, όμως, μοναδικές...